

Начало>Семейноправни въпроси и наследство>Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Румъния

1 Какво на практика означава правният термин „родителска отговорност“? Какви са правата и задълженията на носителя на родителска отговорност?

В румънския граждански кодекс (*Codul Civil*) се използва понятието **родителска отговорност** (*autoritateapărintească*). Родителска отговорност означава всички права и задължения по отношение на детето и неговото имущество. Правата и задълженията се носят поравно от двамата родители и се упражняват в най-добрия интерес на детето. Родителската отговорност се упражнява, докато детето придобие пълна дееспособност. Родителските права и задължения (предвидени в членове 487—499 от Гражданския кодекс и Закона за защита и насърчаване на правата на децата № 272/2004 (*Legea nr. 272/2004*)) по отношение на детето включват наред с другото:

правото и задължението да установят и съхранят самоличността на детето. Детето трябва да бъде регистрирано непосредствено след раждането, като има право на име и гражданство. Родителите избират собственото и фамилното име на детето;

правото и задължението да отглеждат детето. Родителите имат правото и задължението да отглеждат детето, да се грижат за неговото здраве и за физическото, психологическото и интелектуалното му развитие, за неговото възпитание, образование и професионално обучение в съответствие със собствените си убеждения и с качествата и нуждите на детето;

правото и задължението да осигурят надзор върху детето;

правото и задължението да осигурят издръжка за детето. Родителите са задължени както съвместно, така и поотделно, да предоставят издръжка за своето ненавършило пълнолетие дете. Родителите са задължени да издържат пълнолетното си дете до завършване на образованието, ако той/тя продължава да следва, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст;

правото да налагат някои дисциплинарни мерки срещу детето. Забранено е предприемането на мерки, включително някои форми на физическо наказание, които биха могли да увредят физическото, психическото или емоционалното състояние на детето;

правото да искат връщането на детето от всяко лице, което го задържа без да има право на това;

правото на родителите да се съберат със своето дете. Това право е свързано с правото на детето да не бъде разделяно от родителите си, освен поради извънредни и временни причини (например мерки за временно настаняване в приемен дом);

правото на родителя на лични отношения с детето му. Начини за осъществяване на лични отношения с детето например са: посещаване на детето в неговия дом, посещаване на детето, докато то е в училище, предоставяне на възможност на детето да прекарва ваканцията си с всеки от своите родители;

правото да определят жилището на детето. Ненавършилото пълнолетие дете трябва да живее със своите родители. Ако родителите не живеят заедно, те определят жилището на детето по взаимно съгласие. В случай на разногласие между родителите решението се взема от Съда по настойничеството (*Instanța de tutelă*);

правото да дадат съгласие за **годеж и брак на детето в случай на ненавършили пълнолетие деца, навършили 16-годишна възраст; правото да дадат съгласие за осиновяване на детето;**

правото да оспорват мерките, предприемани от органите по отношение на детето, и да подават молби и завеждат дела от свое име и от името на детето.

Родителските права и задължения (предвидени в членове 500—502 от Гражданския кодекс) по отношение на имуществото на детето включват наред с другото:

управление на имуществото на детето. Родителят няма права върху имуществото на детето, както и детето няма права върху имуществото на родителя, освен правото да наследява и правото на издръжка. Родителите имат правото и задължението да управляват имуществото на своето ненавършило пълнолетие дете и да представляват детето за целите на правни граждански актове или да дават своето съгласие относно такива актове. След като навърши 14 години, ненавършилото пълнолетие дете упражнява своите права и изпълнява задълженията си самостоятелно, но със съгласието на родителите и, по целесъобразност, на Съда по настойничеството;

правото и задължението да представляват ненавършило пълнолетие дете за целите на граждански актове и да дават съгласието си относно такива актове. До навършване на 14-годишна възраст детето се представлява от родителите за целите на гражданските актове, тъй като не е дееспособно. На възраст 14—18 години детето разполага с ограничена дееспособност, при което упражнява своите права и изпълнява задълженията си самостоятелно, но с предварителното съгласие на родителите.

2 Като общо правило, кой носи родителска отговорност за детето?

Правата и задълженията принадлежат поравно на двамата родители (член 503, параграф 1 от Гражданския кодекс), когато родителите са сключили брак, но също и след развод (член 397 от Гражданския кодекс); същото се отнася и за децата, родени извън брака, чийто произход от двамата родители е установен, както и в случаите, когато двамата родители съжителстват като партньори (член 505, параграф 1 от Гражданския кодекс).

Родителската отговорност не се упражнява поравно от (разделени) родители: в случай на прекратяване на брака с развод, ако съдът прецени, че е в интерес на детето родителската отговорност да се упражнява само от единия родител (член 398 от Гражданския кодекс); в случай на унищожаване на брака (член 305, параграф 2 от Гражданския кодекс); ако детето е родено извън брака и родителите не съжителстват като партньори (член 505, параграф 2 от Гражданския кодекс).

Съгласно член 507 от Гражданския кодекс родителската отговорност се упражнява от единия от родителите, когато другият родител е починал, лишен е от родителски права или е поставен под запрещение.

Родителската отговорност се упражнява от родителите частично, когато правата и задълженията са възложени на трето лице или на институция за социално подпомагане (член 399 от Гражданския кодекс).

3 Ако родителите не са в състояние или не желаят да упражняват родителска отговорност за детето си, може ли друго лице да бъде назначено на тяхно място?

Родителят на непълнолетно дете, навършило 14-годишна възраст, има родителски права и задължения само по отношение на детето. Правата и задълженията по отношение на имуществото на детето се полагат на настойника на детето или на друго лице.

Настойничество на ненавършили пълнолетие деца се учредява, когато и двамата родители са починали, считат се за неизвестни, лишени са от родителски права или им е наложена наказателна санкция лишаване от родителски права, поставени са под запрещение, в неизвестност са или са обявени по съдебен ред за умрели, или когато съдът реши — в случай на прекратяване на осиновяване, че за защита на интересите на ненавършилото пълнолетие дете трябва да бъде учредено настойничество.

Настойничество се учредява и когато вследствие на налагане на мярка лишаване от родителски права, за детето не се грижи нито един от родителите му.

По изключение съдът по настойничеството може да реши да настани детето при роднина на семейството или при друго семейство или лице — с тяхно съгласие, или в институция за полагане на грижи.

4 Ако родителите се разведат или се разделят, как се решава въпросът за родителската отговорност за в бъдеще?

По принцип след развод родителската отговорност принадлежи съвместно на двамата родители или само на единия от родителите, ако това е обосновано от защитата на най-добрия интерес на детето. Другият родител запазва правото да следи как се отглежда и образова детето и правото да даде съгласието си за неговото/нейното осиновяване.

По изключение Съдът по настойничеството може да реши да настани детето при роднина на семейството или при друго семейство или лице — с тяхно съгласие, или в институция за полагане на грижи. Те упражняват правата и изпълняват задълженията на родители по отношение на детето (член 399 от Гражданския кодекс).

Когато детето е родено извън брака, но родството и с двамата родители е установено, родителската отговорност се упражнява съвместно и поравно от родителите, ако те съжителстват като партньори. Ако родителите на детето, родено извън брака, не съжителстват като партньори, родителската отговорност се упражнява само от единия родител.

Развод по взаимно съгласие може да бъде допуснат от нотариус, дори ако има ненавършили пълнолетие деца, родени от брака, извън брака или които са осиновени, ако съпрузите са постигнали споразумение по всички аспекти, касаещи: фамилното име, което децата ще ползват след развода, упражняването на родителските права от двамата родители, определянето на дома на децата след развода, как ще бъдат съхранени личните отношения между разделения родител и всяко дете, както и определянето на приноса на всеки от родителите към покриването на разходите по отглеждане на детето, възпитанието, образованието и професионалното обучение на децата. Ако от констатацията в доклада на социалните служби стане ясно, че споразумението между съпрузите относно съвместното упражняване на родителската отговорност или относно определянето на дома на децата не е в интерес на детето, нотариусът отхвърля молбата за развод и съветва съпрузите да се обърнат към съда.

5 Ако родителите сключат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви формалности трябва да се спазят, за да стане споразумението правнообвързващо?

Родителите могат да постигнат съгласие относно упражняването на родителската отговорност или за мерките, които да бъдат предприети за закрила на детето, със съгласието на Съда по настойничеството, ако това е в най-добрия интерес на детето (член 506 от Гражданския кодекс). Страните могат да се явят по всяко време в хода на производството, дори без да са призовани, за да поискат утвърждаване на тяхното споразумение с произнасяне на съдебно решение според това споразумение. Съдебното решение за утвърждаване на споразумението е окончателно и подлежи на изпълнение.

6 Ако родителите не могат да постигнат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви са алтернативните средства за разрешаване на спора, без да се стига до съд?

Медиацията е факултативен способ, който се използва преди да бъде сезиран съда. В хода на съдебния процес съдебните органи са задължени да уведомят страните за възможността да се използва медиация и за предимствата от това. Ако не бъде постигнато споразумение чрез медиация, спорните въпроси се решават от съда.

7 Ако родителите стигнат до съд, по какви въпроси, свързани с детето, съдията може да постанови решение?

Вж. отговора на въпрос 1.

8 Ако съдът реши единият родител да има еднолично попечителство над детето, означава ли това, че този родител може да решава всички въпроси, свързани с детето, без предварително да се консултира с другия родител?

Ако съдът реши, че родителската отговорност трябва да се упражнява само от единия от родителите, въпросният родител решава самостоятелно всички въпроси, свързани с детето. Другият родител запазва правото да следи възпитанието и образованието на детето, както и правото да даде съгласие за неговото осиновяване.

9 Ако съдът реши родителите да имат съвместно попечителство на детето, какво на практика означава това?

Родителите упражняват родителската отговорност съвместно и поравно. Що се отнася до добросъвестни трети страни, ако някой от родителите самостоятелно извърши обикновено правно действие за упражняване на родителски права и изпълнение на родителски задължения, тогава се приема, че той е действал със съгласието на другия родител.

10 Към кой съд или орган трябва да се обърне, ако искам да подам молба за родителска отговорност? Какви формалности трябва да се спазят и какви документи трябва да приложи към молбата си?

Молбите за защита на физически лица, които попадат в сферата на компетентност на съда по настойничеството и семейните въпроси (съд от първа инстанция или, по целесъобразност, Трибуналет за непълнолетни лица и семейноправни въпроси — *tribunalele specializate pentru minori și familie*), се разглеждат от териториално компетентния съд по постоянното или временното местожителство на защитеното лице (член 94 от Гражданския процесуален кодекс (*Codul de Procedură Civilă*)).

Съдът по местожителството на ищеца е компетентен да разглежда молби, свързани с установяването на майчинство или бащинство, а съдът по местожителството на ищеца, който се явява възискател на издръжка, е компетентен да разглежда молби, свързани със задължения за издръжка (включително държавна издръжка за деца).

Документите, които трябва да бъдат приложени към исковата молба, са: копие на удостоверение за раждане на ненавършилото пълнолетие дете, копие на личната карта, копие на съдебното решение за развод, постигнатото споразумение чрез медиация (ако има такова) и всички други документи, които се считат за полезни при разрешаване на делото. Молбата е освободена от гербов налог.

11 По какъв ред се решават тези дела? Съществува ли бързо производство?

Съдът може да предприема временни мерки чрез заповед на председателя в хода на целия бракоразводен процес (специално производство с кратки срокове за уреждане) относно определянето на дома на ненавършилите пълнолетие деца, относно задължението за издръжка, относно събирането на държавната издръжка за деца и относно ползването на семейното жилище (член 919 от Гражданския процесуален кодекс).

12 Мога ли да получа правна помощ за покриване на разходите по производството?

Правна помощ може да се предоставя въз основа на Извънредна наредба № 51/2008 (*Ordonanța de Urgență nr. 51/2008*) относно публичната правна помощ по граждански въпроси, одобрена и изменена със Закон № 193/2008 (*Legea nr. 193/2008*), с последващите изменения.

Правната помощ може да бъде предоставена отделно или кумулативно под формата на съдействие от адвокат, заплащане за вещо лице, устен или писмен превод, плащане на таксата на съдебен изпълнител, за освобождавания, намаления, разсрочване или отсрочване на плащането на съдебни такси.

На пълна правна помощ имат право лица, чиито нетни месечни доходи на човек от семейството са били под 300 RON през последните два месеца преди подаването на молбата. Ако доходът е бил под 600 RON, правната помощ се покрива на 50%. Определените условия обаче не пречат заявителите, чиито средства надвишават посоченото ниво, да получат правно съдействие, ако докажат, че не могат да заплатят съдебните разходи поради разлика в жизнения стандарт в държавата на постоянно или обичайно местожителство и държавата на съда.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за родителска отговорност?

Съдебните решения по дела, свързани с упражняване на родителска отговорност (присъединени към бракоразводно дело или като самостоятелно дело), подлежат само на обжалване или само на съдебно преразглеждане в срок до 30 дни, считано от постановяването на съдебното решение, ако става дума за съдебно решение за утвърждаване на споразумението между страните.

14 За изпълнението на решение относно родителската отговорност в някои случаи може да е необходимо да се подаде молба до съд или до друг орган. По какъв ред се извършва това?

Ако длъжникът не изпълни доброволно своето задължение, вискателят трябва да се обърне към съдебен изпълнител. Съдебният изпълнител иска от компетентния съд по местоизпълнението съгласие за принудително изпълнение. Въпросът се решава в закрито заседание, без призоваване на страните.

Ако искането за принудително изпълнение бъде уважено, съдебният изпълнител изпраща съдебно разпореждане и призовка до родителя или лицето, при което е настанено ненавършилото пълнолетие дете, с което му съобщава датата, на която трябва да се яви с ненавършилото пълнолетие дете, което следва да бъде поето от вискателя, или му нарежда да позволи на другия родител да упражнява своето право на лични отношения с ненавършилото пълнолетие дете.

Ако длъжникът не изпълни своето задължение, съдебният изпълнител преминава към принудително изпълнение в присъствието на представител на Генерална дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“ и, при нужда, в присъствието на психолог и полицейски служители. Никой няма право да тормози ненавършилото пълнолетие дете или да го подлага на натиск в хода на принудителното изпълнение.

Ако длъжникът не изпълни своето задължение, определената от съда санкция важи до изпълнението, като съдебният изпълнител сезира прокурора за започване на преследване по наказателен ред.

Ако ненавършилото пълнолетие дете откаже, изпълнителят представя официален доклад на представителя на Генерална дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“ и компетентният съд нарежда ненавършилото пълнолетие дете да премине програма за консултиране, която се съставя въз основа на доклада на психолога. Ако ненавършилото пълнолетие дете откаже това, след като е възобновено принудителното изпълнение, вискателят може да се обърне към съда за налагане на санкция.

15 Какво трябва да направя, за да може решение за родителска отговорност, издадено от съд в друга държава членка, да бъде признато и изпълнено в тази държава членка?

За признаване на решение относно родителската отговорност се прилагат разпоредбите на Регламент (ЕО) № 2201/2003. Молбата се подава до съда по постоянното местожителство на ответника или по неговото местопребиване в Румъния. Решението за признаване може да се обжалва пред апелативния съд (*Curtea de Apel*), който е териториално компетентен, или да се оспори с искане за съдебно преразглеждане пред Висшия касационен съд (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

16 Към кой съд в тази държава членка трябва да се обърна, за да оспоря признаването на решение за родителска отговорност, постановено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

За да оспори признаването на решение относно родителската отговорност, заинтересованото лице може да се обърне към трибунала по местожителството на ответника или неговото местопребиване в Румъния.

17 Кое право прилага съдът в производство по родителската отговорност, когато детето или страните по делото не живеят в държавата членка на съда, или са с различно гражданство?

В член 2611 от Гражданския кодекс е предвидено, че приложимото право по отношение на родителската отговорност и защитата на децата се определя в съответствие с Конвенцията за компетентността, приложимото право, признаването, изпълнението и сътрудничеството във връзка с родителската отговорност и мерките за закрила на децата, приета в Хага на 19 октомври 1996 г., ратифицирана със Закон № 361/2007.

Последна актуализация: 27/10/2016

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.